

Thế giới từ góc nhìn sáng tạo

“Phát minh” lại những điều đã phát minh

Dương Ngọc Anh

“Phát minh” lại những điều đã phát minh, theo tôi, là một cách suy nghĩ rất lợi, mặc dù hoàn toàn không có lợi về mặt thực tiễn, nhưng rất có lợi về mặt phát triển óc sáng tạo.

Lấy thí dụ thường hay được nói đến là sợi dây nối bộ liên hợp với phím bấm của điện thoại. Đơn giản chỉ là một sợi dây điện mềm xoắn. Mục đích của nó chỉ là để thay đổi khoảng cách từ bộ liên hợp đến phím bấm tùy theo người sử dụng đứng gần hay xa phím bấm của điện thoại.

Bắt đầu là tưởng tượng chúng ta có một máy điện thoại. Khi đứng sát phím bấm, sợi dây chỉ cho phép nhắc bộ liên hợp nằm ở bàn lên tai người đứng nói (chiều dài độ hơn nửa thước). Bất chợt đang nói, muốn ra ghế ngồi để nói tiếp, sợi dây bây giờ là một chướng ngại, lần sau phải thay nó bằng một sợi dây dài độ 1,5 m. Có dây mới, ngồi ở ghế nói chuyện qua điện thoại thoải mái xong rồi, lúc đặt bộ liên hợp lên phím bấm thì cái sợi dây 1,5 m này lại là một sợi vướng víu. Đường nhiên nhà chế tạo đã cuốn sợi dây dài thành một cái lò xo, không có gì khó khăn. Nhưng hãy tưởng tượng chúng ta là người đầu tiên nghĩ ra cái “sáng kiến lò xo” đó. Thật không dễ dàng, con đường lịch sử nào đã đưa nhà kỹ thuật đến sáng kiến đó? Thật khó mà biết được chính xác. Có thể có rất nhiều con đường khả dĩ: một sự tình cờ khi nhìn vào những nhánh tay nhỏ xíu của nhánh ăng-ti-gôn (hoa Ti-gon) chẳng? Một cuộc lập luận có tính bác học để làm thống nhất những mâu thuẫn trong một sự vật chẳng?... tôi chẳng biết được. Nhưng sau khi cố gắng, mà không phải dễ dàng, tìm ra những con đường xưa khả dĩ đầy bụi mù che lấp trước khi dẫn người sáng chế đạt đến đỉnh cao sáng tạo đó, chúng ta tự thấy tư duy mình được phát triển, rút ra được nhiều bài học về sự phát minh, sáng chế và sự lãng mạn trong tâm hồn của một người đang dùng những sáng chế kỹ thuật “khô khan” cũng bắt đầu nảy nở.

Bạn có thể thử nghiệm như thế với bất kỳ một phát minh, sáng chế nào. Tất cả mọi phát minh, sáng chế khi trở về thời điểm nguồn gốc của nó cũng đều vĩ đại theo đúng nghĩa của nó vào thời điểm đó. Lấy việc dùng cây gậy để khoèo một quả chín trên cành mà nói. Tự xem mình là một người cổ xưa hay một em bé sống cô lập mà nghĩ ra sáng chế đó, bạn sẽ thấy sáng chế đó hoàn toàn không dễ dàng.

Hãy trở về sáng chế máy điện thoại của Edison xuất phát từ ý tưởng về ảnh hưởng thuận nghịch của dao động cơ và dao động điện... , hay sáng chế về động cơ không đồng bộ ba pha dựa trên những hệ quả liên tiếp của dòng điện cảm ứng do từ trường quay lần lượt gây ra, sự sáng chế ra phép tính tích phân, cụ thể là công thức Newton-Leibniz dựa trên ý tưởng chia mãi đến vô cùng nhỏ một đại lượng biến thiên... Và cũng đừng xem thường những sáng chế nhỏ hoặc vui theo kiểu Christophe Colomb đập khê đầu quả trứng luộc còn vỏ để đặt nó đứng thẳng trên bàn tiệc.

Vấn đề ở đây không phải là bản thân phát minh, sáng chế mà là những con đường khả dĩ để dẫn đến phát minh, sáng chế. Và vấn đề ở đây cũng không phải là tìm một lợi ích thực tiễn mà là việc sau chính là tiền đề gián tiếp nhưng hết sức gần của việc trước.